Congrestoespraak Boris Dittrich

22 november 2003, 9:00

Toespraak van Boris Dittrich op het D66-partijcongres in Maastricht:

Ik heb vorige week zaterdag het Nederlands elftal zien voetballen in Schotland. Het was voetballen met een blinde vlek voor elkaar, een blinde vlek voor winnen en voor de tegenstander. Elke speler had zich achter zijn eigen muur verschanst. Na afloop wilden ze van kritiek niet weten. De bal kwam niet boven het maaiveld. 1-0. Afgestraft.

Democraten! Over muren, blinde vlekken en het maaiveld gaat mijn toespraak. Sommige blinde vlekken hebben gevolgen voor de hele wereld. D66 was tegen de oorlog in Irak. Wij wilden de VN-wapeninspecteurs meer tijd geven. Maar Bush had geen geduld. Hij begon samen met Blair de oorlog, omdat hij de massavernietigingswapens wilde uitschakelen. Hij vond ze niet. Net zo onvindbaar als Saddam.

De totaal uit de hand lopende situatie in Irak is ook het gevolg van een Amerikaanse blinde vlek. Voor de moeilijkheden van wederopbouw. Voor het feit dat mensen anders kunnen denken dan zijzelf. Ik maak me zorgen over de situatie in Irak. Over de terugtrekking van de VN-medewerkers, het Rode Kruis en andere hulpverleners. Maar wat ik ook zie, is een kentering. De halsstarrige houding van Bush lijkt te veranderen. Welk motief hij daar ook voor heeft, Bush lijkt nu echt vaart te maken met de overdracht aan de Irakezen en de VN.

De moordaanslag op de Italiaanse troepen, zo vlak bij onze mensen in het Zuiden van Irak, maakt voorzichtig.

Maar we moeten niet meteen weglopen, nu het moeilijk wordt. Want dan zouden wij de bevolking van Irak aan hun lot overlaten, terwijl juist zij de afgelopen decennia al zo veel te lijden hebben gehad. Weglopen voorkomt geen nieuwe aanslagen zoals in Istanbul.

De oorlog in Irak heeft pijnlijk bloot gelegd dat Europa in de wereld geen enkele rol van betekenis speelt, als zij verdeeld is. De wereld zou er een stuk veiliger op worden als de Europese Unie op buitenlands- en veiligheidsgebied met één mond zou spreken. D66 wil dat de EU één zetel in de Veiligheidsraad krijgt in plaats van die van Engeland en Frankrijk. Meerderheidsbesluitvorming in de Europese Unie is hard nodig. En laat ik één ding duidelijk maken: een Nederlands veto is niet gelijk aan het opkomen voor het Nederlands belang.

Als geen ander land is Nederland gebaat bij een sterk en eensgezind Europa. Economisch en politiek. Hoe minder veto's, des te sterker is Europa. En dat is beter voor Nederland. Laat het kabinet die durf en visie uitdragen en niet met oogkleppen op de voet op de rem zetten.

Meerderheidsbesluitvorming is ook onze inzet bij de nieuwe Europese Grondwet. Dankzij het initiatief van GroenLinks en PvdA samen met D66 zal over die Europese Grondwet het eerste landelijke referendum gaan. Historisch! Het vorige nationale referendum was uit 1797, over de Grondwet van de Bataafse Republiek. Hoezo geen vernieuwing? Ik wil onze nieuwe lijsttrekker voor de Europese verkiezingen vanaf deze plaats feliciteren. Laat het enige echte sociaal-liberale geluid in en over Europa zo hard mogelijk horen. Onze steun heb je!

Een sterk Europa kan de Amerikanen tegenwicht bieden. Tegenwicht dat nodig is om samen met de Amerikanen een bemiddelende rol spelen. Ook in het Israëlisch-Palestijns conflict. Een brandhaard van ellende. Palestijnse zelfmoordenaars blazen zich op in Israël, het liefst te midden van zoveel mogelijk burgers. Israël slaat er vervolgens bovenop en vuurt raketten af in de bezette gebieden, met talloze slachtoffers als gevolg. De nederzettingen zijn een doorn in het Palestijnse oog en lokken geweld uit. De muur, letterlijk, die dat geweld moet tegengaan, zorgt weer voor nieuwe onrust. Het is een spiraal van wreedheid, waar de leiders aan beide kanten geen antwoord op hebben. Een eensgezind Europa en wereldbewust Amerika zouden opnieuw het initiatief moeten nemen om de routekaart naar vrede op de agenda te plaatsen en de twee kemphanen met elkaar in gesprek te brengen.

Ook dat is een antwoord op terroristen in andere delen van de wereld, zoals in Istanbul, die in het Israelisch-Palestijns conflict een rechtvaardiging zoeken. Ook in Nederland moeten we terrorisme proberen te voorkomen en effectief bestrijden. Dat kan ook het beperken van vrijheden inhouden. Congres, ik sprak over de oorlog in Irak. Maar er is een andere sluipende oorlog aan de gang. AIDS heeft al meer dan 25 miljoen mensen de dood ingejaagd. 42 Miljoen mensen lijden eraan. Per minuut raken elf mensen besmet. Terwijl goedkope medicijnen beschikbaar zijn: het is een kwestie van verdeling en organisatie. Het kabinet heeft Aids-bestrijding en preventie tot speerpunt van het Ontwikkelingsbeleid gemaakt. Er komt een Nederlandse Aids ambassadeur. Ronduit wrang is, hoe kerkelijke leiders proberen de hulpverlening aan aids preventie te dwarsbomen. Condooms zouden lekken; ze moesten maar niet gebruikt worden. Over achterlijke uitspraken gesproken.

Congres,

D66 is de partij van vernieuwing. Ooit maakten we een eind aan de hegemonie van de christen democraten en maakten we Paars. Maar na de doorbraak van Paars 1, sloeg de verlamming geleidelijk toe.

Het immense probleem van bijna een miljoen arbeidsongeschikten kon niet worden aangepakt. Over deze achilleshiel van de Partij van de Arbeid mocht slechts advies worden uitgebracht. Door de zoveelste commissie.

Wij wilden een nieuw ziektekostenstelsel. De blauwdruk lag klaar. De zorgsector was aan hervorming toe. Paars II schoof zaken van zich af, tot na de verkiezingen. De echte noodzakelijke vernieuwing stokte.

En na het kabinet Kopspijkers 1, kwam Balkenende 2 in zicht.

Het was 18 mei 2003 in Rotterdam. Voor velen leek, ook voor mij, dat we emotioneel de Rubicon overstaken.

Maar wij zijn geen andere partij geworden. De kans tot vernieuwing diende zich aan. En nu zeg ik: het is geen breuk met het verleden. Wij voeren nu belangrijke delen van ons programma uit. Maar met andere partners.

Er staan veel veranderingen op stapel. Verandering gaat altijd gepaard met onrust en onzekerheid. Zeker in een wereld die niet blaakt van zelfvertrouwen. En in een land dat zich lang ten onrechte rijk heeft gerekend. Hervormingen zijn noodzakelijk.

Vanuit die gedachte treed ik de weerstand tegemoet die ik ook ervaar in de samenleving.

Ik wil mensen graag overtuigen van de juistheid van de maatregelen die dit kabinet neemt.

Ik weet dat onze missie lastig is, zeker op een moment dat de economie niet meewerkt en veel mensen hun baan verliezen.

Maar we moeten niet de weg van de minste weerstand kiezen. Wij zijn als politici gehouden ook de lange termijn in de gaten te houden.

De nullijn is niet leuk maar wel noodzakelijk. Iedereen gaat erop achteruit. Nou ja, bijna iedereen. De laagst betaalden gaan erop vooruit.

Omvorming van het stelsel van sociale zekerheid gaat gepaard met onrust. Zoals bij de WAO. Dat merk ik ook in onze partij. We hebben de plannen van het kabinet aangepast. Er komt een recht op individuele toetsing voor iedere potentiële arbeidsongeschikte.

En dus geen zwarte lijst met ziekten op grond waarvan je al bij voorbaat van WAO-keuring wordt uitgesloten. En uiteindelijk komt er een hogere uitkering voor mensen die echt niet meer kunnen werken.

Of neem de gezondheidszorg. Het is een mythe te beweren dat het met minder geld moet. Alleen al dit jaar komt er 4 miljard euro bij. Ja, wij vragen eigen bijdragen in de gezondheidszorg. Dat doen we om een stelsel overeind te houden, gebaseerd op solidariteit.

Fatsoenlijke ingrepen in Vut en prepensioen zijn nodig met het oog op de vergrijzing. We moeten de samenleving sterk de toekomst in laten gaan.

Wij zijn jaren lang lamgeregeld in stelsels die van niemand meer waren. Stelsels die uitmondden in onverantwoordelijkheid en bureaucratie.

Zelf ben ik niet zo'n polderaar, ik ben ook geen baron; ik weet wel dat je jezelf niet uit het moeras kunt trekken. Daar heb je anderen bij nodig. Daarom gaan we met steun van de vakbonden en het bedrijfsleven veranderen.

Terwijl het kabinet met de sociale partners het najaarsakkoord sloot, stond de oppositie stampvoetend aan de kant. Als je heel stil bent kun je ze horen.

Het kabinet Balkenende regeert nu een half jaar. Wij zitten in dit kabinet, met, laat ik maar zeggen, behoud van eigen taal en cultuur. Onafhankelijk. Wij hebben andere partners gevonden voor het uitvoeren van onze agenda.

Wat goed! dat dit kabinet een begin maakt met de omvorming van Nederland tot een directe democratie. Een democratie waarin mensen op een andere manier hun volksvertegenwoordigers gaan kiezen. En zelf hun burgemeester. En waarin ook de bureaucratie wordt teruggedrongen.

Dat wij een publieke omroep krijgen waarin kijkcijfers plaats maken voor kwaliteit. En de zuilen zich verheffen tot zelfbewuste netten.

Dat de economie wordt omgevormd tot een economie waarvan innovatie en kennis de basis vormen. Een economie die binnen Europa bij de top gaat horen.

Ik ben trots op onze bewindslieden. Medy van der Laan, Laurens Jan Brinkhorst en Thom de Graaf.

Tja, _ en dan ga ik toch ook iets zeggen wat je misschien niet zo van een sociaal liberaal zou verwachten. Over die normen en die waarden. Ik ben niet van de smaakpolitie van Balkenende en Donner, laat ik dat voorop stellen. Ik ben nog minder van de betutteling. En ik kan goede satire waarderen. Ik sta pal voor vrijheid van meningsuiting, in boeken op toneel en op de televisie. Voor ons geen overheid die zijn morele gelijk wil halen.

In de samenleving valt wel een tendens te bespeuren waar ik mij zorgen over maak. De hang naar vrijheid is niet in balans met het nemen van verantwoordelijkheid. En dan ontstaat er een rauwheid in de samenleving, een gebrek aan respect.

In een samenleving waar mensen worden bedreigd vanwege hun mening, is het einde zoek. Of waar mensen worden bedreigd omdat ze het verkeerde geloof hebben, de verkeerde huidskleur, of domweg omdat ze op het verkeerde moment op de verkeerde plaats zijn.

Tegen dat chronische gebrek aan respect en onverdraagzaamheid verzet ik mij.

Die verantwoordelijkheid voor onze samenleving zie ik veel te weinig. Als er bezuinigd wordt in de zorg, moeten de ouderen een pyjamadag houden, zodat het kader, het management door kan vergaderen.

Als de organisaties in de sociale zekerheid gaan fuseren, is de eerste aankoop een kersenhouten bureau.

Waar de omroepbonzen vrij spel hebben, verhogen zij hun eigen salaris en knikkeren ze vervolgens de programmamakers de straat op.

Als wij vragen waar al dat geld naartoe gaat, blijven de boeken dicht. Dat is onaanvaardbaar.

Laten wij in elk geval niet bang zijn om onze kop boven het maaiveld uit te steken. Juist een partij als D66 heeft die balans in de genen. Die balans tussen vrijheid en verantwoordelijkheid.

Democraten,

We hebben muren tussen de ministeries. Te veel zie ik de neiging, ook in de politiek, om een muur om het eigen terrein op te trekken. Als D66 een sluitende aanpak vraagt voor jongeren in de problemen dan verwijst minister van der Hoeven naar Donner en Donner naar Hoogervorst en iedereen naar elkaar.

Vanwaar toch die weerstand om vanuit de oplossing te redeneren. Waarom verschuilen de ministers zich zo krampachtig achter de muur van het eigen beleidsterrein?

Op zo'n muur kun je niet op bouwen, je kunt er niet in wonen en je lost er niets mee op. Je belemmert alleen elkaars zicht. En het zicht op het geheel.

Je moet er niet aan denken dat er een grote ramp in Nederland gebeurt. Want dat roept de vraag op of de overheid wel slagvaardig is. En dat is toch het eerste wat de burgers mogen verwachten.

Ik wil dat dit kabinet ernst maakt met het slopen van bureaucratische muren. Dat is ook een manier van verantwoordelijkheid nemen.

Democraten,

In ons onderwijs regeert de middelmaat. Het daagt niet uit, het sprankelt niet. Het houdt te weinig rekening met de talenten van leerlingen. Ambitie staat droevig bovenaan de lijst van verboden woorden. Dat gelijkheidsideaal heeft ons onderwijs te lang in de greep gehouden.

Kinderen die op school een vak willen leren, moeten dat kunnen. Kinderen die het in zich hebben om op een andere manier te excelleren ook. De achterblijvers trekken het gemiddelde omlaag. Terwijl de voorlopers het gemiddelde omhoog zouden moeten krikken.

De basisvorming is mislukt. Dat wordt nu eindelijk hardop erkend. Laten we die ruimte benutten. En invullen vanuit de gedachte dat wij niet allemaal hetzelfde zijn. Dat moeten we nu eens onder ogen durven zien.

Want wij willen naar de top. Naar een concurrerende kenniseconomie.

Maak onderwijs op maat: niet op middelmaat.

En laten we alsjeblieft voor de kleintjes het geld steken in fatsoenlijke kinderopvang in plaats van in een kleutertoets.

Congres,

Ik heb woensdag het Nederlands elftal zien voetballen in de Arena. Tegen de Schotten. Met nieuwe jonge spelers. Die de ambitie hadden om boven het maaiveld uit te komen. Door met elkaar samen te werken. Door lef te tonen. En de frustraties van het verleden en de angst achter zich te laten. Dat heet boven jezelf uitstijgen.

Congres, dat gaan wij ook doen.